

Фарзандларимизга Исломдан таълим берайлик!

16:05 / 21.10.2019 2578

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

هُلِّلْ أَلْوُقَيَّ: «مَلَسُو هَلَلِ لَيْلِ صَهْلِ لَيْلِ أَلْوُقَيَّ: لَأَقُوعُ هَلَلِ لَيْلِ صَهْلِ لَيْلِ أَلْوُقَيَّ: نَعْبُ شَيْشَتَفْ مَالِسْ إِي فِي نَابِ شَيْشِي تَمَّ أَوْ دَبَّعُ نَمَّ حَسَّ أَلْ يِّنَا: لَيْلِ أَعْتَوْكَ رَابَتِ لَيْلِ عِي وَبَّأ هَاوَر. «كَلِدَّ دَعَبُ أُمَّهَبِّ دَعُؤُ نَمَّ أَلْسْ إِي فِي تَمَّ أَسَّ أَرُو دَبَّعُ عَيْ حَل

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

«Аллоҳ таборака ва таоло: «Мен соч-соқоли Исломда оқарган бандам ва чўримни - зеро, бандамнинг соқоли, чўримнинг сочи Исломда оқаради - шундан кейин азоблашдан уяламан», дейди».

Абу Яъло ривоят қилган.

Ушбу ҳадисда зикр қилинган мақом мўмин ва мўмина бандалар учун энг олий даражадаги мақомлардан бири, десак муболаға қилмаган бўламиз. Аллоҳ таоло сочи ва соқоли Ислонда оқарган отахон ва онахонларни оқарган толалари сабабли азоблашдан уялиши ниҳоятда катта ишдир. Оламларнинг Робби кексаларимизнинг соч ва соқолига тушган оқни шунчалар эътиборга олиб турганидан кейин, биз, ожиз бандалар ўзимиз учун керакли хулоса чиқариб олишимиз лозим. Кекса отахон ва онахонларни қанча эъзозласак, шунча оз эканини унутмаслигимиз, бу борада фарзандларимизга ҳам Ислон таълимотларини ўргатиб боришимиз лозим.

Кексаларнинг ҳоли айнан кексалик туфайли салбий томонга ўзгариши, куч кетиб, қувватдан қолиш, кўз, қулоқ, қўл-оёқларнинг ҳам заифлашиши эътиборидан Аллоҳ таолонинг шариатида уларга кўплаб енгилликлар жорий қилинган. Шу билан бирга, ёш, бақувват мўминлар кексаларни иззат-икром қилишга, эъзозлашга буюрилганлар. Кексаларни эъзозлаш сабабли худди ибодат қилиб эришиладиган савобларга ўхшаш савобларни олишга сабаб бўлиши уқтирилган.

Доимо бандаларга енгилликни хоҳлаш, уларни тоқатлари етмайдиган даражадаги оғир ва машаққатли амалларга буюрмаслик Ислон динининг асосий ва улкан қоидасидир.

Ислон шариати осонликка бино қилинган. Пайғамбаримиз алайҳиссалом саҳобалари Муъоз ибн Жабал ва Абу Мусо Ашъарий розияллоҳу анҳумони Яманга юбораётиб, «Севинтиринглар, бездирманглар, енгиллаштиринглар, қийинлаштирманглар», деганлар.

Аввал айтиб ўтилганидек, қарилик заифлик демакдир. Заифлик баъзи ҳолатларда ибодатларни бажаришни қийинлаштириши ҳам эҳтимолдан холи эмас. Осонлик дини бўлган Ислонда қарилик юзасидан ибодатларни енгиллаштириш ҳам йўлга қўйилган.

Қариларга осонлик туғдириш учун Қуръон етти ҳарфда нозил қилинган.

Убай ибн Каъб розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

عَاصِرًا دَنَعَ نَاكِمْلَسُو هِي لَعْلَلِ لِي لَصَّيْبِنَّا نَأْ: عُنَّ لَلِ لِي ضَرْبِ عَكْنِبِّي بُأَنَعِ
فَرَحَ لَعْنَانِ زُقُولِ كُتْمُ أَرْقَتِ نَأْ كُرْمُ أَيَّ هَلَلَانِ: لَأَقَوْا لِي رِبِّجْ هَاتُفَ رَافِغِ يَنْبِ
هَاتُفُ مَثُ، «كَلْدُ قِي طُتْ أَلِ يَتْمُ أُنْ إِي وَ، هَاتَرْفَعَمَوْ هَاتُفَ أَعْمَ هَلَلِ لَأَسْرَأْ»: لَأَقَوْا
لَأَسْرَأْ: لَأَقَوْا، نِي فَرَحَ لَعْنَانِ زُقُولِ كُتْمُ أَرْقَتِ نَأْ كُرْمُ أَيَّ هَلَلَانِ: لَأَقَوْا رَاقَةَ نَأْ ثَلِ
نِ: لَأَقَوْا رَاقَةَ لَأَسْرَأْ مَثُ، «كَلْدُ قِي طُتْ أَلِ يَتْمُ أُنْ إِي وَ، هَاتَرْفَعَمَوْ هَاتُفَ أَعْمَ هَلَلِ لَأَسْرَأْ»

هُتَافِ عُمَهِ لَلْأَسَاءِ: لِقَافٍ فُرْحَةُ الْعَنَاقِ لِكُتْمِ أَرْقَتِ نَأْ كُرْمِ أَيَّهِ لَلْأَنْ كُرْمِ أَيَّهِ هَلَلَانِ: لِقَافٍ عِبَارِلِ أَعَجُّ مَثُ، «لِكَلِّ دُقِي طُتِ أَلِ يَتُّمُّ أِنِ أَوُ، هَتَرَ فَعَمَوُ هَؤُر. أُوْبِ أَصَأَ دَقَفِ هَيَلَعِ أَوُ أَرْقِ فَرَحِ أَمِّي أَفِ، فُرْحَةُ عِبَسِ يَلَعِ نَأْرُقُلِ لِكُتْمِ أَرْقَتِ مُمُ هَمُ، نَيِّي مُمُ أَلِ لُتُّ شَعْبِ يِنِ، لِي رِبَجِ أَيَّ» هُظْفَلَوُ يَزْمُرَّتِ لَوُ دَوَادُ وَبِ أَوُ مَلْسُمُ، «طِقِ أَبَاتِ كُتْمِ أَرْقِي مَلِ يَدُّ لُجَّ رَلِ أَوُ، هَي رَاجَلِ أَوُ، مِ أَلْغَلِ أَوُ، رِي بَكَلِ أَلِ شِلِ أَوُ، زُوْجِ غَلِ، فُرْحَةُ عِبَسِ يَلَعِ لَزْنُ أِنِ أَرْقُلِ لِنِ، دَمُّمُ أَيَّ: لِقَافِ

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Бану Ғифорнинг ҳовузи олдида эканлар, ҳузурларига Жаброил алайҳиссалом келиб:

«Аллоҳ умматинг Қуръонни бир ҳарфда ўқишини сенга амр қилмоқда», деди.

«Аллоҳдан Унинг офияти ва мағфиратини сўрайман. Албатта, бунга умматимнинг кучи етмайди», дедилар у зот. Сўнгра иккинчи марта келиб:

«Аллоҳ умматинг Қуръонни икки ҳарфда ўқишини сенга амр қилмоқда», деди.

«Аллоҳдан Унинг офияти ва мағфиратини сўрайман. Албатта, бунга умматимнинг кучи етмайди», дедилар у зот. Кейин учинчи марта келиб:

«Аллоҳ умматинг Қуръонни уч ҳарфда ўқишини сенга амр қилмоқда», деди.

«Аллоҳдан Унинг офияти ва мағфиратини сўрайман. Албатта, умматимнинг бунга кучи етмайди», дедилар у зот. Кейин тўртинчи марта келиб:

«Аллоҳ умматинг Қуръонни етти ҳарфда ўқишини сенга амр қилмоқда. Қайси ҳарфда ўқисалар ҳам тўғри қилган бўладилар», деди».

Муслим, Абу Довуд ва Термизий ривоят қилганлар.

Термизийнинг лафзида:

«Эй Жаброил! Мен бир уммий умматга юборилганман. Уларнинг ичида кампирлар, қари чоллар, ёш болалар, кичик қизчалар ва мутлақо ёзув ўқимаган кишилар бор», дедилар. У: «Эй Муҳаммад! Қуръон етти ҳарфда нозил қилингандир», деди», дейилган.

Бу ҳадиси шарифда Қуръони Каримнинг етти ҳарфда нозил бўлишидан кўзланган мақсад очиқ-ойдин келмоқда.

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Жаброил алайҳиссаломга қайта-қайта:

«Аллоҳдан Унинг офияти ва мағфиратини сўрайман. Албатта, бунга умматнинг кучи етмайди», демоқдалар.

Бунга уч марта такрорлаганларидан кейин бир ҳарф етти ҳарфга етказилди.

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Қуръон оятларини олиб келадиган ва бир ҳарфда ўқишга амр бўлганини етказётган фариштага умматларининг бунга кучи етмаслигини «Эй Жаброил! Мен бир уммий умматга юборилганман. Уларнинг ичида кампирлар, қари чоллар, ёш болалар, кичик қизчалар ва мутлақо ёзув ўқимаган кишилар бор», деган хитобларида баён қилмоқдалар.

Бундан Қуръони Каримнинг етти ҳарфда нозил бўлиши аҳолининг турли табақаларига, жумладан, кекса аёллар, қари кишиларга осонлик яратиш учун, Каломуллоҳни ўқишни осонлаштириш мақсадида бўлганлиги келиб чиқади.

Қарилик туфайли рўза тутишга қийналадиган кишиларга рўза тутмасдан, фидя бериш жорий қилинган.

رَبِّكَ لِلْخَيْشِ لَلْصَّخْرِ يَهْزُذُ دَيْدِي جَزْءًا لِقَامِ هُنَّ عُلَلٌ لِيَضْرِبَنَّ بَابَ نَعْمَ
، أَنْ يَكْسِمَ مَوْيِلُكَ نَاكِمًا مَغْطِيًّا وَارْطُفِي نَأْمُوصِلِلِ نَاقِي طِيَّامُهُ وَرَبِّكَ لِلْأَرْمَلِ أَوْ
يَفِي رَاخُبًا أَوْ دُوَادُ وَبَأْهَ أَوْرَ . أَمَّ عَطَاؤُ اتَّ رَطْفًا اتَّفَاخِ إِذْ عَضْرُمُ أَوْ لَبُّ خُلُ أَوْ
يَهْ عِةٌ وَسُنَّ مَبْتَسِّي لَيْهَ : أَمُّ هُنَّ عُلَلٌ لِيَضْرِبَنَّ بَابَ نَعْمَ لِقَامِ : هُظْفَلٌ وَرَبِّكَ لِلْأَرْمَلِ
لِلْكَ نَاكِمًا مَغْطِيًّا ، أَمُّ وَصِي نَأْمُوصِلِلِ نَاقِي طِيَّامُهُ وَرَبِّكَ لِلْأَرْمَلِ أَوْ رَبِّكَ لِلْخَيْشِ لَلْصَّخْرِ
يَهْ . أَنْ يَكْسِمَ مَوْيِلُكَ .

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

«У(рўза)ни қийналиб тутадиганлар зиммасида бир мискин таомича фидя бордир» ояти қари чол ва қари кампирга тегишли рухсатдир. Икковлари рўзани қийналиб тутадилар. Улар оғизларини очиб, ҳар бир кун ўрнига бир мискинга таом берадилар. Ҳомиладор ва эмизикли аёллар (боласига зарар етишидан) қўрқсалар, оғизларини очадилар ва таом берадилар».

Бухорий «Тафсир»да ва Абу Довуд ривоят қилишган.

Бухорийнинг лафзида:

«Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо: «Бу оят мансух эмас, балки қари чол ва кампир учундир. Улар рўза тутишга қодир эмас. Шунинг учун ҳар бир кун ўрнига бир мискинни таомлантирадилар», деди», дейилган.

Маълумки, Исломда инсонни тоқатидан ташқари ишга таклиф қилиш йўқ. Жумладан, рўза масаласида ҳам. Шу маънода Аллоҳ таоло ўта кексайиб қолганлари сабабли рўза тутса қийналиб қоладиган қарияларга рўза тутмасликка рухсат берган.

Бу ҳақда Бақара сурасида оятлар келган. Биз ўрганаётган ривоятда улуғ саҳобий Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳу ана шу ояти кариманинг ҳукмини тушунтириб бермоқдалар.

Мазкур оятга кўра, қартайиб қолган чол-кампирларга рўза тутмасликка рухсат бор ва рўзаси тutilмаган ҳар бир кун эвазига бир мискинга таом беришлари мумкин.

Баъзи бир кишилар ўзлари ёш бўлсалар ҳам, соғлиқлари яхши эмаслиги сабабли рўза тутишга қийналадиган бўлиб қоладилар. Ана шундай кишилар ҳам рўза тутмасликлари мумкин. Рўзанинг ўрнига фидя берадилар.

«Фидя» сўзининг луғавий маъноси «фидо қилиш» бўлиб, шариатда маълум бир нарсанинг ўрнига мол сарфлаш фидя бериш деб аталади.

Қарилликлари туфайли рўза тутма олмайдиганлар учун фидя беришнинг жорий қилиниши бежиз эмас. Унда мискинларнинг манфаати билан бирга, ўша рўза тутма олмаган кишиларнинг ибодатни адо эта олмаганлари учун афсус-надоматларини енгиллатиш ҳам бор.

«Кексаларни эъзозлаш» китобидан